

ISBN: 978-975-2482-95-1

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 56

Çağdaş Dünya Edebiyatı - 1

Editör

Ayhan Demir
Hümeyra Çalışkan

Kapak

Harun Tan

Düzeltili

Cihan Aldık

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Temmuz 2018
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212.612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2 - 34310
Haramidere - Avcılar / İstanbul
Sertifika No: 12026
Tel: 212.412 17 00

© Orijinal adı *Lypsiqarët e Shkupit* olan bu kitabın Türkiye'de tüm yayın hakları Telif Sözleşmesi gereği Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir.

Üsküp Dilencileri

KIM MEHMETİ

ÇEVİRMEN
ECE DİLLİOĞLU

KETEBE

Kim Mehmeti

1955 yılında Üsküp'te doğdu. Roman ve deneme çalışmalarıyla Makedonya'nın en önemli yazarlarından birisi olarak kabul ediliyor. Ayrıca Makedoncadan Arnavutçaya çok sayıda eser çevirmiştiir.

Üsküp'ün kültür dergisi olan *Jehona* dergisinde editörlüğünü, 2001'den 2006'ya kadar da Üsküp'te haftalık olarak çıkan *Lobi* dergisinin de kuruculuğunu yapmıştır.

Aynı zamanda bir aktivist olan Kim Mehmeti, Makedonya'da birçok sivil inisiyatifin başlatıcısıdır. Ana dili olan Arnavutça dışında, Makedonca da kitaplar yazmakta ve yayınlamaktadır. İlk edebi eserlerini yetmişli yılların başında dönemin önemli Hırvat dergilerinde yayınlamıştır.

Kim Mehmeti, hikâyenin özünü nakış gibi işleyen doğuştan bir anlatıcıdır. Zamanın döngüsel gerçekliğinde okuyucusuna büyüü Balkan karakterini, tarihin o uzun hattı boyunca yansıtmayı başarır. Metaforlarının derinliği ve roman sanatının bütün imkânlarını kullanma becerisi onu şimdiden geniş bir coğrafyanın en önemli yazarlarından biri haline getirmiştir.

Hayatın doğal akışını roman formunun bir parçası olarak gören yazar, paragraf kullanımının az olmasıyla ilgili sorulan bir soruya ise şöyle karşılık verir; "Hayatın paragrafları yoktur ana başlıkları vardır..."

Ece Dillioğlu

1991 yılında Arnavutluk'un Vlora şehrinde doğdu. 1997 yılında ailesiyle beraber Türkiye'ye göç etti. İlk ve orta öğrenimini Tekirdağ'da tamamladı. 2009-2013 yılları arasında Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Balkan Dilleri ve Edebiyatları Arnavut Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl Arnavut Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda sözleşmeli öğretim elemanı olarak atandı. 2014 yılından bu yana araştırma görevlisi olarak devam etmektedir. 2017 yılında Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı'nda Arnavut Edebiyatı üzerine yazdığı "Çağdaş Arnavut Edebiyatında İsmail Kadare ve Romanları" adlı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. Şu an aynı programda doktora yapmaktadır.

- I -

Sene 1990'dı. Bu senenin sayılarının toplamı 19 ederdi. Rakamları tek haneye indirene kadar toplamaya devam edersek 1'i elde ederdik. 1990 senesinin rakamlarını birbiri ile çarparsak 81 sayısını elde ederdik ve bu iki rakamı da toplarsak bizi dokuz sayısına götürürdü. Hangi matematiksel çözümü denersek deneyelim sonuç bizi ya bir rakamına ya da dokuz rakamına götürüyordu. Rakamlara bakıp geleceği yorumlayanlar, çok eskiden beri bu rakamların ardındaki sır perdesini aralamaya çalışmışlardı. Ve bu her zaman, insanların buldukları mesafelerin ekseninden kaçamadan dönüp durdukları ve yeni bir çağın başlangıcının yaklaştığı anlamına geliyordu. Rakamları yorumlayanların aksine, kaplumbağaların sırtlarında geleceği görenler, o sonbaharda çok sarsıcı bir şey olacağını söylüyorlardı. Onlara göre, kaplumbağaların sırtlarındaki işaret, güçlülerin zayıfların kaderini belirlemeye başladıkları yerde, bu toprağın yüreğinin çürümeye devam ettiğini, yeryüzündeki dünyevi kalplerde durdurulamaz bir zayıflığın başladığını gösteriyordu. Yani kaplumbağaların sırtında geleceği görenler gibi rakamları yorumlayanlar da insanlığın geleceğinin fazlasıyla karmaşık olacağını kabul ediyorlardı ve her şey bu kaplumbağaların sırtlarındaki işaretin daha sonraları nasıl olacağına

bağlıydı. Gözlemcilerden bazıları ise bu işaretin, diğerleri onu yorumlamaktan korktukları için, söyledikleri kadar karmaşık olmadığını savunuyorlardı. Çünkü o yorumlara göre belirsizlik söz konusuydu. Onlar, bir şimşeğin düşeceği yer kadar insanlığın geleceğinin de bir o kadar belirsiz olduğunu söylüyorlardı. Kaplumbağaların sırtlarındaki işaretlerin gün gibi ortada olduğunu savunanlar, Üsküp sokaklarında ceplerinde bir kaplumbağa ile geziyorlar ya da onları bir torbada tutuyorlardı. Ve anlattıklarından şüphe edenlere, kaplumbağayı yüzlerine kadar yaklaştırarak: “İşte bak, çok derin bir anlaşmazlığın habercisi olan hilal ve haçın birbirinden ayrılışını görmüyor musun?” diyorlardı. Belki de bu can sıkıcı yorumcuları başlarından def etmek için “evet” diyen kişiler de vardı ama birçoğu kaplumbağanın sırtında hilali ve haçı gördüklerine yemin ediyorlardı. Bu yüzden artık, dünyanın seyrini belirleyen kalplerden dolayı her şeyin daha da kararacağına inanıyorlardı. Aslında, bütün bu sayıları sıfırla çarpmaya kalksak yine geriye hiçliğin işareti kalıyordu ya da ne kadar uğraşırsan uğraş kendi kaderinin gölgesine basamayacağın gerçeği çıkıyordu ortaya.

Her şeye rağmen, o baharın kaplumbağalarını hangi yöne çevirirsen çevir, sırtlarındaki işaretler bazen sert hatlardan oluşan bir haç, bazen de bu sakın hayvanın sırtında keskin ayrımlarla beliren simetrik hilalleri andırıyordu. Ve bu zavallı hayvan, gördüklerinden çok onun sırtındaki işaretlere inanan insanların olduğunu bilmiyordu. 1990 senesinin ilkbaharıydı ve nereye bakarsan bak Üsküp her zamanki gibi güzel, yemyeşil görünüyordu ve her yerde o ana kadar soğuktan korunmak için kapattıkları vücutlarının bazı bölgelerini açmaya başlayan gençler vardı. Etraftaki dağlar yemyeşildi, Vardar ise suyunun azaldığı ve içindeki pisliklerin daha net görüldüğü yaz günlerindeki gibi daha temizdi. Vardar’ın suları, karların erimeye başlamasıyla batudaki uzak dağlardan bir esinti getiriyordu ve sonra, nehrin geçtiği yerleşim yerlerinin kanalizasyon kokusunda bu temizlik esintisi yok oluyordu. Bir cuma gününün sabahıydı.

Kendilerine Müslüman diyen herkes, Allah'ın şartlarını yerine getirmek için öğleden önceki işlerini bir an önce bitirmeye ve cuma namazını kılmak için vaktinde camiye yetişmeye çalışıyordu. İlkbahar; cuma gününün sabahında, gün aydınlanır aydınlanmaz dar sokaklarında çocukların koşuşturduğu Üsküp'ün Gazi Mahallesi'ne de gelmişti. Hayattaki ilk adımlarını atar atmaz, evde nasıl yaşanması gerektiğini ve o evin odalarından sokağa nasıl çıkılması gerektiğini öğrenen şımarık çocukların çığlık sesleri duyulmadan önce Süla uyanmıştı. O sabah yüzünde, son aylardaki gibi kederli bir ifade vardı. Bu ifade gitgide artıyordu ve yalnızca ablası değil kendisi de bu ifadenin onun bedeninde katman katman deriye büründüğünü, gündün güne onun alnındaki çizgileri kapatan bir örtüye dönüştüğünü hissediyordu. Belki de onu bütün gece uykusuz bırakan ve yatağından kaldırıp Gazi Mahallesi'nin tepesine çıkmaya iten o rüya yüzünden, o günün sabahında Süla o üzüntüyü ve kederi daha derinden hissediyordu. Gittiği tepede Süla rüyasında gördüğü şeyi gördü: tepesi kara bulutlarla kaplanmış Kroya Dağı'nı ve o bulutların arasından birbiri ardına çakan şimşekleri! Bu dağları bulutlar kapladığı zamanlardaki gibi şiddetli bir yağmurun yağmasını bekledi. Sis şehrin üzerini tamamen kapladı ve Taş Köprü'ye kadar uzandı. Bu yüzden Süla, o sisin Kapalı Çarşı'nın dar sokaklarına nasıl dağıldığını göremedi. Sabah çayını getiren ablasına "Gece yarısı gök gürültülerini duydun mu?" diye sordu. "Hayır, kardeşim, gök gürültülerini duymadım hatta şimşeklerin çaktığını bile görmedim ama gece yarısına doğru evin yakınlarında sanki biri şarkı söylüyormuş gibi geldi!" Ablasının bu cevabı ona gördüğü rüyadan uyanıp uyanmadığını, Gazi'nin tepesine çıkıp çıkmadığını, bütün bunların rüyasının bir parçası olup olmadığını sorgulattı. "Kimin şarkı söylediğini görmek için dışarı çıktım ve birkaç genç kızın ağlayarak şarkı söylediğini gördüm." diye devam etti Fazile, kardeşinin hüzünlü yüzüne bakarak. Ama evin duvarına yaslanmış bir şekilde duran genç kızlara

gözyaşlarını silsinler diye bir mendil verdiğini ve o mendili açık duran pencereye kurusun diye astığını söylemedi. Fazile sabah mendili aldığıında onun kırmızimsı bir renge dönüştüğünü görmüştü. Bu durumdan rahatsız olup mendili yıkamaya çalışmıştı ama mendilin üzerindeki kırmızimsı renk gitmiyordu. Fazile, kardeşine evlerinin karşısındaki, sokağın ötesindeki o tahta evde, ona bakan birkaç gölge ve soluk bir ışık gördüğünü de söylemedi. Ablasının anlattığı bu olayın gerçekleştiği saatlerde, hatırladığı kadarıyla Süla da uyanık olduğu için, “Nasıl olur da o genç kızları görmedim, ağıtlarını ya da şarkı söylemelerini duymadım!” diye kendi kendine düşündü. Sonuç olarak ikisinin de aynı anda yatak odalarından ve evlerinden dışarı çıktığı ve gece yarısından önceki saatleri birbirlerini görmeden dışarıda geçirdikleri ortaya çıkıyordu. Evi toparlamaya koyulan ablasına bakarak “Rüyalarımız birbirine karışmış!” diye kendi kendine mırıldandı Süla. Birkaç gün önce Fazile kardeşine geceleri uykusunun bölündüğünü çünkü gözlerini kapatır kapatmaz sanki tavan arasında yürüyen adamlar varmış ve onların konuşmalarını dinliyormuş gibi olduğunu söylemişti. Hatta bir gece Fazile merdivenlerden tavan arasına çıkmış ama orada çiftleşen iki kediden başka bir şey görmemişti. Süla evin bahçesine yönelerek ablasına “Suyu hazır et! Döner dönmez yıkanıp camiye gideceğim!” dedi. Sonra Büyük Çarşı’ya dökülen insan kalabalığı arasında kayboldu. Bir cuma günüydü ve Üsküp’ün çevre köylerinden hatta daha uzak yerleşim yerlerinden, dağların öte tarafında bulunan kasabalardan insanların geldiği her zamanki gibi sokaklardan çocuk ve yetişkinlerin bağrıışmaları yükseliyordu. Süla’nın evi Gazi Mahallesi’nin üst tarafında bulunuyordu ve bir zamanlar o ev, artık üstlerinde herhangi bir işaretin bile olmadığı mezarlar arasında tek başına öylece o tepelikte duruyordu. Bir zamanlar ölülerin bulunduğu o yerlerde şimdi dirilerin yaşadıkları evler vardı. Bu tepede daha kimseler yaşamazken ve orada sadece mezarlıklar ve yeşillikler varken,

Serava (Seravë) Nehri'nin etrafında dizili olan tüm dar sokaklar görünüyordu. O yıllarda o tepeden Saat Kulesi'nin ve Taş Köprü'nün yanı sıra nehrin öte tarafında bir bataklık andırıcasına bulunan ve bittiği yerde; 1897 senesinden daha sonraları Balkanların bu bölgesini Selanik ve Mitroviça (Mitrovicë) ile birleştirecek olan demiryolunun bulunduğu, Karşiyaka'nın bir bölümü de görünüyordu. Daha sonraları, Osmanlı İmparatorluğu çöktükten sonra Gazi Mahallesi'nin sokakları gitgide çoğaldı ve Serava ile Çayır'ın sokakları ile bütünleşene kadar çoğalmaya devam etti. Balkan savaşları bittikten ve Üsküp, Güney Yugoslavya Krallığı'nın önemli bir merkezi ilan edildikten sonra bu şehrin sokakları Vardar'ın sol tarafındaki kıyılarına inmeye başlamıştı. Bu bölgedeki yapılar da sokaklar gibi yavaşça ve usulca, suyun yeryüzünün damarlarından öngörülemez geçişi gibi nehrin diğer tarafına, Taş Köprü'nün ilerisine, terk edilmiş Burmalı Camii'nin diğer tarafına yayılmaya başlamış ve sanki bir anda nehrin kenarında belirmişlerdi. Aslında Balkan Savaşları'nın sona ermesinden sonra Üsküp, kendisinden kaçmaya ve Kroya (Krojëve) Dağı'nın eteklerine doğru gitmeye başlamıştı. Sanki bütün o eski yapılardan, bütün o sokakları birbirine bağlayan düzenden, Yustinian'ın (Justinian), kalenin dibine inşa ettiği o binalardan olabildiğince uzaklaşmak istiyordu. Süla'ya hayatının büyük bir kısmını geçirdiği bu şehir ve hem tatlı yanını hem de zehrini tattığı bu dünya tuhaf geliyordu. Neredeyse koca bir senedir çarşının merkezine sadece cuma günleri çıkıyor, diğer günlerden farklı olarak daha erken kalkıp önce Taş Köprü'ye, oradan yıkanmak için eve sonra da camiye gidiyordu. Cuma günlerinin öğleden öncesini Taş Köprü'nün duvarına yaslanmış bir şekilde geçiriyor ve yanından geçen insanları göz ucuyla izliyordu. Bu haliyle Süla sabırsızca biriyle buluşmayı bekleyen ve bunu gizleyemeyen birisine benziyordu. Oradan geçen yaşlı Üsküplülerin çoğu onu selamlıyor ve nazıkçe tokalaşıyorlardı. Çünkü yıllardır bu köşede oturan ve önünden geçenlerin